

Filmovi Ivana Martinca dočekali priznanje

Piše **Nenad Polimac**

Sa zakašnjenjem, ali ipak postupno, Zagreb ispravlja dugogodišnje nepravde prema velikom splitskom filmašu Ivanu Martincu.

Najprije je u jesen 2005., nedugo nakon Martinčeve smrti, u kinu Tuškanc prikazan njegov jedini cjelovečernji igrani film "Kuća na pijesku", na temelju kojega su ga, potkraj prošlog stoljeća, Sergio Grmek Germani i Mila Lazić proglasili najboljim hrvatskim redateljem svih vremena.

Mjera dužine u fotogramima

U solidno ispunjenom Tuškancu "Kuća na pijesku" svojim je minimalističkim prosedeom zaintrigirala čak i gledatelje nesklorne takvom izričaju: u hrvatskom je filmu otklon od klasične naracije najčešće bio izgovor za neuredni, ponekad i banalni artizam, dok je Martinčevo rigorozno promišljanje filmskog prostora i vremena bilo na tragu njegovih uzora, Dreyera i Bressona.

U vrijeme premijere 1986. "Kuća na pijesku" imala je dvije slabo posjećene projekcije u Zagrebu. Martinčevi kratki eksperimentalni filmovi, po

Redatelj i pjesnik Martinac

kojima je stekao reputaciju 60-ih, bili su bolje sreće i tri su puta ugošćeni u zagrebačkim kinodvoranama, jednom čak i na trodnevnoj retrospektivi u Multimedijalnom centru Studentskog centra. No prvi put smo ih u utorak vidjeli u Tuškancu kako spada, restaurirane i prebačene s "osmica" i "šesnaestica" na 35 mm vrpču, u programu

koji je prije smrti odobrio sam autor. Pitanje odobrenja u Martinčevu slučaju nije baš bezazlena stvar, budući da je riječ o autoru koji dužinu svojih filmova nije mjerio u minutama i sekundama nego u fotogramima. Svaki treptaj zabilježen na filmskoj vrpči morao je imati razlog.

Cijena dugotrajne umjetničke anonimnosti

Osam Martinčevih ostvarenja potvrđuje tezu da je u bivšoj Jugoslaviji najradikalnija filmska umjetnost nastajala u okviru neprofесиjskog ili "amaterskog" filma. Uzmite samo primjer "Monologa o Splitu", dovršenog 1962., u kojem su paralelnom montažom ispremiješani kadrovi kupaća, prolaznika i nadgrobnih spomenika. Da se tako izravno podsjećanje na neumitnost smrti - što je tema koja je opsjedala Martinca - našlo u nekom filmu koji su potpisali "profesionalci", taj bi zasigurno završio u bunkeru. "Neprofесиjski film" nudio je veću stvaralačku slobodu, ali po cijenu dugotrajne umjetničke anonimnosti i izoliranosti.